

✓ •Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που ακολουθεί και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφέρετε:

✓ α. Τι προέβλεπε το πρόγραμμα του Χαρίλαου Τρικούπη για τον εκσυγχρονισμό της χώρας.

✓ β. Τις απόψεις του Θεόδωρου Δηλιγιάννη για την πολιτική ζωή, την κοινωνία και την οικονομία.

✓ «Στην ουσία, ο Τρικούπης εκπροσωπούσε τον εξευρωπαϊσμό της πολιτικής ζωής, ενώ ο Δηλιγιάννης την παραδοσιακή λειτουργία της. Ο Τρικούπης πίστευε ότι το κράτος χρειαζόταν πολιτική και οικονομική ανόρθωση, πριν γίνει λόγος για εμπλοκή σε αλυτρωτικές περιπέτειες. Γι' αυτό και επεδίωξε να καταστήσει τη χώρα διεθνώς αξιόπιστη [...], να βελτιώσει τις επικοινωνίες με την κατασκευή σιδηροδρόμων και τη διάνοιξη του Ισθμού της Κορίνθου και να εκσυγχρονίσει το στρατό και το ναυτικό. Ωστόσο, ένα τέτοιο πρόγραμμα ήταν δαπανηρό [...]. Αυτό πρόσφερε εύκολο στόχο στο δημοφιλή και δημαγωγό Δηλιγιάννη, ο οποίος δεν είχε πρόβλημα να δηλώνει ότι ήταν αντίθετος προς οτιδήποτε υποστήριζε ο Τρικούπης. Η επιδεικτική λαϊκιστική ρητορεία του Δηλιγιάννη [...] χωρίς αμφιβολία εξέφραζε πιο πιστά τους ενθουσιασμούς και τους μύχιους πόθους του απλού πολίτη από τα αυστηρά μεταρρυθμιστικά προγράμματα του Τρικούπη».

✓ (R. Clogg, Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας, 1770-1990, εκδ. Ιστορητής, Αθήνα 1995, σσ. 71-72)

✓ Ο Χαρίλαος Τρικούπης θεωρούσε το Κράτος ως μοχλό της οικονομικής ανάπτυξης. (Σωστό ή λάθος)

✓ ✓ •Οι Δηλιγιαννικοί υποστήριζαν τους μεγαλογαιοκτήμονες της Θεσσαλίας. (Σωστό ή λάθος)

✓ ✓ •Στα εδάφη της Θεσσαλίας, στα οποία κυριαρχούσε η μεγάλη ιδιοκτησία, ο Θ. Δηλιγιάννης υποστήριξε τους μεγαλογαιοκτήμονες (Σωστό ή λάθος)

✓ ✓ •Βασική αρχή του δηλιγιαννικού κόμματος ήταν η διάκριση των εξουσιών;

✓ ✓ •ΟΔηλιγιάννηςεπέκρινετοκοινωνικόκόστοςτουεκσυγχρονισμούκαιυποστήριξεένακράτοςκοινωνικήςαλληλεγγύης (Σωστό ή λάθος)

- ✓ • Συνδυάζοντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες των παραθεμάτων που σας δίνονται, να εκθέσετε τις πολιτικές- οικονομικές θέσεις του δηλιγιαννικού κόμματος.

Κείμενο Α

Οι φόροι που είχε αναγκασθεί να επιβάλει ο Τρικούπης, καθώς και τα δάνεια που είχε συνάψει για να φέρει σε πέρας το μεγαλόπνοο έργο του, είχαν προκαλέσει τη δυσφορία ενός μεγάλου μέρους του λαού. Τη δυσφορία αυτή τη καλλιέργησε με δημαγωγικό τρόπο η αντιπολίτευση που του κόλλησε και το επίθετο «φορομπήχτης». Έτσι ο αρχηγός της Θεόδωρος Δηλιγιάννης, ανταποκρινόμενος στις επιθυμίες του λαού και υποσχόμενος να κυβερνήσει χωρίς την επιβολή νέων φόρων και χωρίς τη σύναψη νέων δανείων, κατορθώνει να τον ανατρέψει στις 7 Απριλίου 1885.

(Απ. Βακαλόπουλου, Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1991, σ. 310.)

Κείμενο Β

Από την άλλη πλευρά, ο δηλιγιαννισμός, ή μάλλον ο αντιτρικουπισμός, αποτελούσε ένα κίνημα όχι λιγότερο νέο από τό προηγούμενο. [...] Οί αντιτρικουπικοί δέν ήταν έναντίον του κεφαλαίου, αλλά ήθελαν νά τò θέσουν υπό τόν έλεγχο τής κρατικής μηχανής. Στιγματίζαν μέ ύστερικό πάθος τήν κερδοσκοπία, τò χρηματιστήριο, τò χρηματικό κεφάλαιο, τò χρηματικό πλούτο, τήν τοκογλυφία, τήν τραπεζική παντοδυναμία. Κήρυσσαν τόν πόλεμο στούς ξένους, στήν Ευρώπη, στούς πλούσιους Έλληνες τής διασποράς. Παρόλα αυτά, ήταν υπέρ τών παραγωγικών επενδύσεων, μέσα από έναν κατάλληλο κυβερνητικό προσανατολισμό. Ακόμα και παλιές οικογένειες κοτζαμπάσηδων καί «τζακιών» που ξέπεσαν, έρχονταν νά συμπαραταχθούν στα πλαίσια τής αντιτρικουπικής παρατάξεως.

(Ι.Ε.Ε., τόμος ΙΔ', σ.σ. 22-23.)

✓ Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα, να παρουσιάσετε:

α) τις αντιλήψεις του Χ. Τρικούπη όσον αφορά το κράτος, τη διοίκηση και την οικονομία, αντιπαραβάλλοντάς τις με τις αντίστοιχες του πολιτικού του αντιπάλου Θ. Δηλιγιάννη.

β) τις προσπάθειες που κατέβαλλε ο Χ. Τρικούπης, ως πρωθυπουργός, για την υλοποίηση αυτών των αντιλήψεων.

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Η νέα Βουλή άρχισε τις εργασίες της στις 26 Φλεβάρη 1882 [...]. Ο νέος πρωθυπουργός [Χαρίλαος Τρικούπης] στον προγραμματικό του λόγο είπε: [...] «Τὸ πρόγραμμα ἡμῶν [...] ζητεῖ τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ τόπου. Ἡ κοινωνία ζητεῖ φραγμοὺς κατὰ τῶν ὑπερβασίων τῆς κυβερνήσεως, κατὰ τῶν ὑπερβασίων παντός ἰσχύοντος, κατὰ τῶν ὑπερβασίων τῆς Βουλῆς. Ὅ,τι πρέπει νὰ ἐπιζητῶμεν σήμερον εἶναι οὐχὶ ἐπίδειξις πλαστοῦ ἰσοζυγίου, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπιζητῶμεν σήμερον ἐν τῇ πολιτικῇ τοῦ κράτους τὴν ὁδόν, ἣτις θέλει φέρει εἰς τὸ ἰσοζύγιον, ἐὰν ἐμμείνωμεν ἀκραδάντως ἐν αὐτῇ. Ὅφειλομεν ἐν τῇ διαρρυθμίσει τῶν οικονομικῶν νὰ ἐπιζητήσωμεν αὐτὴν διὰ τῆς ὅσον [δυνατόν] ἐλαττώσεως τῶν δαπανῶν, ἐπιτρεπούσης ὅμως πλήρη τὴν ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, τῶν πόρων τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἐπαύξησιν τῶν πόρων τοῦ κράτους. Διὰ τοῦτο πᾶσα θυσία, τὴν ὁποίαν ἠθέλομεν ζητήσῃ παρὰ τῆς Βουλῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐνισχύσεως τῶν βιομηχανικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου, τῆς συγκοινωνίας καὶ πάντων δι' ὧν προάγεται ἡ ὑλικὴ δύναμις, θέλει ψηφισθῇ...»

Γ. Κορδάτου, Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδας, τ. XII, σ.382, στο Κ.Ε.Ε., Αξιολόγηση των μαθητῶν στο μάθημα Θέματα Νεοελληνικῆς Ιστορίας, τχ. Πρώτο, Αθήνα 1999, σσ. 55-56.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Το δημοσιονομικό πρόγραμμα του Δηλιγιάννη μπορεί να συνοψισθεί σε δύο βασικές κατευθυντήριες ιδέες: Η πρώτη [...] επαναλαμβάνεται σε όλα τα προεκλογικά και μετεκλογικά προγράμματα του δηλιγιαννισμού της εικοσαετίας 1885-1905: οικονομία στις δημόσιες δαπάνες, που θα προκαλέσει ελάττωση της φορολογικής επιβαρύνσεως και θα αποτελέσει κίνητρο για τη σταδιακή, φυσική, αύξηση της εγχώριας παραγωγής από όλους τους παράγοντες του ενεργού οικονομικά πληθυσμού. Η δεύτερη, η έννοια της εθνικής εργασίας, που αναπτύσσει τις δυνατότητές της κάτω από τη σκέπη της κρατικής πολιτικής λιτότητας και στον τομέα των κρατικών δαπανών, αλλά και στο φορολογικό τομέα, σε τρόπο ώστε το κοινωνικό σώμα, χωρίς ταξικές διακρίσεις, να βρίσκεται σε στενή συνεργασία με το κράτος, είναι μια καινούργια ιδέα. [...]

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Νεώτερος Ελληνισμός από το 1881 ως το 1913, τ. ΙΔ',

Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 2000², σ.181.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

[...] Για την κατασκευή των σιδηροδρόμων το κράτος διέθεσε συνολικά το 68% των αναγκαίων πόρων από δάνεια, από τα οποία πάλι το 74% αντλήθηκε από τις διεθνείς χρηματαγορές. [...] Αυτή η οικονομική και δημοσιονομική πολιτική είχε ως αποτέλεσμα μια αυξανόμενη και για τα ελληνικά δεδομένα ασυνήθιστα υψηλή επιβάρυνση των φορολογουμένων. [...] Όσο για τη φορολογική δικαιοσύνη πρέπει να διαπιστώσουμε ότι τα μερίσματα των μετοχών δεν επιβαρύνονταν καθόλου, ενώ άλλα έσοδα από κεφάλαιο καθώς και τα κέρδη των τραπεζών φορολογούνταν ελάχιστα, για να υπάρχουν κίνητρα για μεταφορά κεφαλαίων στην Ελλάδα. Τα φορολογικά βάρη έφεραν οι καταναλωτές μέσω των έμμεσων φόρων [...]. Σε αυτά προστίθενταν οι δασμοί που επιβάλλονταν κυρίως με εισπρακτικά κριτήρια. Το ποσοστό των έμμεσων φόρων στα δημόσια έσοδα αυξήθηκε πάντως από 50% το 1863 σε 68% το 1890, ενώ το ποσοστό των εσόδων από τη φορολόγηση αγροτικών προϊόντων μειώθηκε στο ίδιο διάστημα από 48% σε 22%.

Gunnar Hering, Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936, μτφ. Θ. Παρασκευόπουλος, τ. Α', Αθήνα 2006, σσ. 572-574

✓ Ομάδα των Ιαπώνων : ορισμός (μον. 5) ημερ 2001

Με βάση το παρακάτω κείμενο του Χαρίλαου Τρικούπη και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναλύσετε τις βασικές γραμμές του εκσυγχρονιστικού προγράμματός του και να αναφέρετε τις προσπάθειες που έγιναν για να υλοποιηθεί.

Προγραμματικές δηλώσεις του Χ. Τρικούπη στη Βουλή, Μάρτιος 1882:

«Το πρόγραμμα ημών ζητεί την ανόρθωσιν του τόπου. Η κοινωνία ζητεί φραγμούς κατά των υπερβασιών της κυβερνήσεως, κατά των υπερβασιών παντός ισχύοντος, κατά των υπερβασιών της Βουλής. Δίδοντες ώθησιν ... εις πάντα τα αφορώντα εις την υλικήν πρόοδον, ήτις αποτελεί τα νεύρα της εθνικής ενεργείας, οφείλομεν ιδίως να δώσωμεν πάσαν ημών την προσοχήν εις την οικονομικήν κατάστασιν.» Μονάδες 15 β. Να εξηγήσετε την αντίδραση της κοινής γνώμης απέναντι στην πολιτική του Χ. Τρικούπη. Μονάδες 10 ημερ 2001

✓ •Ποια είναι τα αίτια που οδήγησαν, μετά τη χρεοκοπία του 1893, στην εκδήλωση του στρατιωτικού κινήματος στο Γουδί το 1909;

✓ Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που ακολουθεί και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

α. Σε ποιους τομείς αναφέρονται τα αιτήματα του Στρατιωτικού Συνδέσμου;

β. Ποιες είναι οι συγκεκριμένες προτάσεις του Στρατιωτικού Συνδέσμου σχετικά με τα οικονομικά του κράτους;

«Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος ποθεί όπως η Θρησκεία μας υψωθεί εις τον εμπρέποντα¹ ιερόν προορισμόν της, όπως η Διοίκησις της χώρας καταστή χρηστή και έντιμος, όπως η Δικαιοσύνη απονέμηται ταχέως μετ' αμεροληψίας και ισότητος προς άπαντας εν γένει τους πολίτας αδιακρίτως τάξεως, όπως η Εκπαίδευσις του Λαού καταστή λυσιτελής² δια τον πρακτικόν βίον και τας στρατιωτικάς ανάγκας της χώρας, όπως η ζωή, η τιμή και η περιουσία των πολιτών εξασφαλισθώσιν, και τέλος όπως τα οικονομικά ανορθωθώσι, λαμβανομένων των απαιτουμένων μέτρων προς λελογισμένην διαρύθμισιν³ των εσόδων και εξόδων του κράτους, ώστε αφ' ενός μεν ο σχεδόν πενόμενος⁴ ελληνικός λαός ανακουφισθή εκ των επαχθών⁵ φόρων, ους ήδη καταβάλλει και οίτινες ασπλάχνως κατασπαταλώνται προς διατήρησιν πολυτελών και περιττών υπηρεσιών και υπαλλήλων, χάριν της απαισίας συναλλαγής, αφ' ετέρου δε καθορισθώσι θετικώς τα όρια εντός των οποίων δύνανται ν' αυξηθώσιν αι δαπάναι δια την στρατιωτικήν της χώρας παρασκευήν⁶ και δια την συντήρησιν του στρατού και του στόλου εν ειρήνη».

Νικ. Ζορμπά, Απομνημονεύματα, σελ. 17 (1925).

[1. τον εμπρέποντα· τον αρμόζοντα / 2. λυσιτελής· επωφελής, αποτελεσματικός / 3. λελογισμένην διαρύθμισιν· ορθολογική κατανομή / 4. πενόμενος· φτωχός / 5. επαχθών· δυσβάστακτων / 6. παρασκευήν· προετοιμασία].